

OPINTO-OPAS 2017 - 2018

Rehtori p. 050 430 4069
e-mail: sirpa.risteela@ouka.fi

Vararehtori p. 050 410 4311
e-mail: sonja.ruuskanen@ouka.fi

Kanslia p. 050 410 4043
e-mail: jaana.jarvenpaa@ouka.fi

Opinto-ohjaaja p. 050 430 7687
Opettajat p. 050 435 4493
Terveystenhoitaja p. 050 410 9363

Postiosoite: Länsikuja 4 A, 90830 Haukipudas
Käyntiosoite: Länsituuli 1, 90830 Haukipudas
<http://www.ouka.fi/oulu/haukiputaan-lukio>

SISÄLLYSLUETTELO

Lukiolaiset!	1
Haukiputaan lukion opettajakunta lukuvuonna 2017 - 2018	2
Koulun henkilökunta.....	3
Ryhmänohjaajat	3
Lukion suoritusohjeet	4
Ylioppilastutkinto	9
Opiskelun seuranta ja opinto-ohjaus	12
Opiskelijahuoltopalvelut	14
Tapahtumakalenteri 2017 – 2018	16
Tarjottavat kurssit 2017 – 2018 (uusi ops 2016)	18
Kurssitarjotin 2017– 2018	19
Oulun kaupungin lukioiden välinen yhteistyö	20
Haukiputaan lukion käytäntöjä	20
Lukion oppilaskunta.....	22
Otteita lukiolaista (n:o 629, voimaan 1.1.1999)	23
Haukiputaan lukion järjestyssäännöt.....	24
Haukiputaan lukion oppikirjat lukuvuonna 2017 - 2018	25
Lukujärjestyspohja 2017 – 2018	31
Lukion työajat lukuvuonna 2017 - 2018	32

Lukiolaiset!

Toivotan teidät lämpimästi tervetulleiksi aloittamaan uutta lukuvuotta Haukiputaan lukioon.

Haukiputaan lukion arvoperusta kiteytyy seuraavasti: **H**vyvyys, **A**ktiivisuus, **L**uovuus ja **U**skallus. Uskon, että nämä arvot näkyvät niin opettajien kuin opiskelijoidenkin päivittäisessä koulutyössä. Oppiminen ja menestyminen vaativat työtä ja ponnisteluja. Menestyminen tulee ennen työtä ainoastaan sanakirjassa. Hyviin oppimistuloksiin pääseminen vaatii, että käytät aikaasi oppitunneilla ahkeraan opiskeluun ja opetat itsesi heti alusta lähtien säännölliseen jokapäiväiseen läksyjenlukuun. Näin Sinulla jää aikaa myös harrastuksille ja vapaa-ajalle, nekin ovat tärkeitä nuoren elämässä. Hyviä oppimistuloksia kannattaa tavoitella, sillä hyvällä yleissivistyksellä ja jatko-opintovalmiuksilla lähdet lukiosta vahvana vastuullisena suomalaisena avoimin mielin maailmalle.

Tämä opinto-opas on tarkoitettu Sinulle helpottamaan koulutyösi suunnittelua. Tutustu tähän huolellisesti ja säilytä opas koko lukiosi ajan. Vuosittain tulet saamaan päivitettyt lisäsivut muuttuvista tiedoista ja löydät opinto-oppaan myös koulumme kotisivuilta. Anna tämä myös huoltajallesi tutustumista varten. Tästä löydät mm. opettajien ja henkilökunnan yhteystiedot ja tärkeät päivämäärät on koottu tahtumakalenteriin. Kurssitarjottimen avulla voit luoda itsellesi henkilökohtaisen opintosuunnitelman. Opintojen suunnittelussa sinua auttavat myös opinto-ohjaaja, aineenopettaja, ryhmänohjaaja ja rehtori. Jos jokia asia askarruttaa, älä epäröi kysyä neuvoa.

Toivotan Sinulle opiskeluintoa, onnea ja menestystä alkaneelle lukuvuodelle.

Sirpa Risteelä

rehtori

Haukiputaan lukion opettajakunta lukuvuonna 2017 - 2018

opettajien sähköpostiosoitteet muotoa etunimi.sukunimi@eduouka.fi

1. **Risteelä Sirpa, MA, rehtori**
puh. 050 430 4069 (sirpa.risteela@ouka.fi)
2. **Ruuskanen Sonja, MA, AT, vararehtori**
puh. 050 410 4311 (sonja.ruuskanen@ouka.fi)
3. **Annala Kaisa, KU**
puh. 050 331 9992
4. **Anttila Juha, EN**
puh. 040 512 7557
5. **Grubert Anna, EN, RU**
puh. 040 568 6976
6. **Hekkala Inka, HI, YH**
puh. 040 708 4593
7. **Jokivirta Tomi, BI, GE**
puh. 040 523 7544
7. **Kangas Sari-Anne, MU**
puh.
9. **Kolehmainen Varpu, ÄI**
puh. 050 528 1577
10. **Laakko Juha-Matti, LI, TE**
puh. 050 409 4313
11. **Lappalainen Merja, EN, RU**
puh. 040 577 4830
12. **Moilanen Anja, EN, SA**
puh. 040 586 2405
13. **Mäki Kaisu, ÄI**
puh. 040 556 7278
14. **Nissilä Kirsi, UE, FI, ET, HI**
puh. 040 519 0969
15. **Raappana Tuula, MA, KE**
puh. 040 839 5168
16. **Ruuskanen Niko, MA, FY, KE**
puh. 040 532 5453
17. **Savikuja Heidi, MA, FY, KE**
puh. 050 523 2818
18. **Siironen Miika, OPO**
puh. 050 430 7687
19. **Torppa Titta, erityisopetus**
puh. 044 703 9675 (titta.torppa@ouka.fi)
20. **Tuunanen Marja, PS, erityinen tuki, 1. vsk OPO**
puh. 050 409 8810
21. **Vihermä Jukka, HI, YH**
puh. 040 719 1501

Koulun henkilökunta

Koulusihteeri **Jaana Järvenpää**

Virastomestari **Petri Niinistö**

Ryhmänohjaajat

kotiluokka

17A	Anna Grubert	2009
17B	Kaisu Mäki	1303
17C	Tuula Raappana	2007
17D	Heidi Savikuja	2017
16A	Tomi Jokivirta	1306
16B	Juha-Matti Laakko	2008
16C	Marja Tuunanen	1319
16D	Jukka Vihermaa	1321
15A	Kirsi Nissilä	1320
15B	Anja Moilanen	2006
15C	Kaisa Annala	1308
15D	Merja Lappalainen	2003
4VO	Varpu Kolehmainen	1305

Lukion suoritusohjeet

Opiskeluaika ja opiskelun suunnittelu

Lukion oppimäärään sisältyy vähintään 75 kurssia, joista pakollisia kursseja on matematiikan valinnasta riippuen 47 – 51 ja valtakunnallisia syventäviä kursseja vähintään 10. Loput kurssit ovat valtakunnallisia ja koulukohtaisia syventäviä tai koulukohtaisia soveltavia kursseja.

Lukion oppimäärä tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusaikaan pidennystä. Opiskelija, joka ei ole suorittanut lukion oppimäärää tässä ajassa, katsotaan eronneeksi (Lukiolaki 1998, 24 §). Suurin osa opiskelijoista suorittaa lukion kolmessa vuodessa. Opiskeluajan pidentäminen on perusteltua esimerkiksi erityisharrastusten, poikkeuksellisen laajan opinto-ohjelman tai heikon opintomenestyksen vuoksi. Opiskeluajan lyhentäminen taas edellyttää lähes täydellistä omistautumista koulutyölle.

Jotta lukion suorittamiseen tarkoitettu opiskeluaika riittäisi, opiskelijan on suoritettava vähintään 20 kurssia lukuvuodessa. Mikäli opiskelija saa opintotukea, hänen on osallistuttava lukukauden (= ½ lukuvuotta) aikana vähintään 10 kurssiin tai niitä vastaaviin opintoihin (<http://www.kela.fi/opiskelijat>). Osallistumisella tarkoitetaan mukanaoloa opetuksessa, pelkkä osanotto loppukokeeseen tai vastaavaan ei riitä. Myös suoritettujen kurssien uusiminen opetukseen osallistumalla luetaan kurssimäärään. Mikäli opiskelija ei ole suorittanut minimiä, hänen mahdollinen opinto- ja koulumatkatukensa lakkaa. Perustellusta ja painavasta syystä (esim. pitkäaikainen sairaus tms.) kurssit voivat jakautua 1., 2. ja 3. opiskeluvuodelle muutoinkin kuin 20 + 20 + 20. Poikkeusta ei voi tehdä, jos opiskelija saa opintotukea ja haluaa sen jatkuvan. Ellei hänellä ole esittää painavia perusteluja liian vähäiseen kurssimäärään, hänen katsotaan keskeyttäneen lukio-opinnot ja hänelle annetaan erotodistus.

Opiskelija laatii kurssien suoritusaikataulun koko lukioajaksi ensimmäisenä opiskeluvuotena. Syyslukukauden alussa kaikki opiskelijat tekevät henkilökohtaisen opinto-ohjelman lukuvuodeksi ja vastaavat sen toteutumisesta; opinto-ohjaaja laatii lukujärjestyksen uusille opiskelijoille kahdelle ensimmäiselle jaksolle opiskelijan valintojen pohjalta.

Kurssien suorittaminen

Kurssin suoritus tavat

Kurssi voidaan suorittaa opetukseen osallistumalla sekä osittain tai kokonaan itsenäisesti opiskellen. Kurssin arviointiperiaatteet ovat opiskelutavasta riippumatta samat.

Kunkin kurssin alussa opettaja ja opiskelijat suunnittelevat yhdessä, miten kurssi opiskellaan sekä mitä menetelmiä, materiaaleja ja työtapoja käytetään. Opettaja selvittää kurssin arviointiperiaatteet, ja yhdessä sovitaan kokeista ja muiden suoritusten päivämääristä. Opiskelijan kannattaa osallistua aktiivisesti yhteissuunnitteluun, koska siten hän pystyy vaikuttamaan omaan opiskeluunsa.

Pääosa kursseista suoritetaan osallistumalla opetukseen. Tällöin opiskelijan on oltava säännöllisesti läsnä oppitunnilla (ks. Lukiolaki § 25 Opiskelijan velvollisuudet). Opiskelija saa olla pois tunnilta vain pakottavasta syystä. Poissaolojen syyt on selvitettävä kurssin aikana Wilmassa kurssin opettajalle. Enintään neljän (4) oppitunnin poissaolojen selvitykseksi hyväksytään huoltajan kuittaus Wilmaan tai asiantuntijan (esim. lääkäri, terveydenhoitaja, psykologi tms.) antama kirjallinen selvitys tai todistus.

Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, ja opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta. Kurssin suorittaminen itsenäisesti vastaa työmäärältään sen suorittamista opetukseen osallistumalla. Opetussuunnitelmassa on oppiaineen kohdalla mainittu kurssit, joita ei voi suorittaa itsenäisesti. Kurssin suorittamiseen itsenäisesti on saatava

rehtorin ja asianomaisen aineenopettajan suostumus. Opiskelija täyttää kirjallisen hakemuksen ja sopii aineenopettajan kanssa itsenäiseen kurssin suorittamiseen kuuluvista tehtävistä sekä aikataulusta. Lomakkeita luvan hakemista varten on lukion kansliassa ja kotisivulla.

Kurssin arviointi

Opiskelijan arvioinnista päättää yksittäisten kurssien osalta opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Tiedottaminen toteutetaan yleisinformaatiolla lukion alkaessa ja myöhemmin opinto-ohjauksen tunneilla sekä kurssikohtaisesti kunkin kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa.

Kurssin arviointi perustuu, paitsi mahdollisiin kirjallisiin näyttöihin, myös opintojen edistymisen jatkuvaan havainnointiin sekä opiskelijan tietojen ja taitojen arviointiin. Myös opiskelijan oma itsearviointi, vertaisarviointi, ryhmäarviointi sekä arviointikeskustelut voidaan ottaa huomioon.

Kunkin oppiaineen pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvostellaan niiden päättyessä numeroin asteikolla 4 – 10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Muiden syventävien sekä soveltavien kurssien arviointitapoja voivat olla opetussuunnitelmassa kunkin kurssin kohdalla esitetyllä tavalla numeroarviointi, suoritusmerkintä (S) tai hylätty (H).

Mikäli opiskelijalla on diagnosoitu vamma tai muu siihen rinnastettava vaikeus, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajan kielelliset vaikeudet tai muu osaamisen osoittamista vaikeuttava syy, hänelle annetaan mahdollisuus erityisjärjestelyihin sekä muuhunkin kuin kirjalliseen näyttöön. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa. Rehtori ja opettajakunta päättävät yksilöllisestä arviointilinjasta.

Poissaolot

Kurssien suorittaminen edellyttää säännöllistä läsnäoloa oppitunneilla (Lukiolaki 25 §). Opiskelija saa olla pois tunneilta vain hyväksytystä syystä. Poissaolot on selvitettävä kurssin opettajalle Wilman kautta tai kirjallisesti. Selvitykseksi hyväksytään huoltajan kuittaus Wilmaan tai asiantuntijan (lääkäri jne.) kirjallinen selvitys. Poissaoloista tiedotetaan ryhmänohjaajalle ja huoltajille Wilman kautta. Täysi-ikäinen opiskelija voi itse kuitata poissaolonsa Wilmaan. Kaikki poissaolot on selvitettävä ensi tilassa ja viimeistään ennen koeviikkoa.

Mikäli poissaolotunteja on enemmän kuin neljä, opettaja voi katsoa kurssin keskeytetyksi ja jättää sen arvostelematta. Mikäli poissaolon syy on sairaus tai muu painava peruste, opettaja voi yhdessä rehtorin kanssa antaa oikeuden jatkaa kurssia siten, että opiskelija tekee sovittuun ajankohtaan mennessä opettajan määräämät lisätehtävät saavuttaakseen riittävät valmiudet suoriutua kurssista.

Mikäli opiskelija on sairauden takia pois kokeesta, hänen tai huoltajan on ilmoitettava asiasta opettajalle heti ja sovittava uusi koeaika. Muutoin hän menettää oikeuden suorittaa koe myöhemmin.

Mikäli opiskelijalla on aiheellisia poissaoloja niin paljon, että opettaja ei voi arvostella kurssia oikeudenmukaisesti, arvostelua voidaan siirtää. Kurssi arvostellaan, kun opiskelija on antanut tarvittavat näytöt opettajan kanssa sopimallaan tavalla tai osallistumalla uusintakuulusteluun. Lähtökohtana on, että myös lisänäytöt tehdään ennen koeviikkoa.

Mikäli opiskelija on pitkään pois lukiosta ilmoittamatta pätevää syytä, hänet katsotaan eronneeksi, mikäli on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja (Lukiolaki 24 §).

Täydennettävä kurssisuoritus

Opiskelijan tulee hoitaa kurssisuoritukset valmiiksi sen jakson aikana, jolloin hän on kurssin opiskellut. Jos kurssin suorittaminen on kesken, kurssi arvioidaan merkinnällä T. Tällöin opiskelijan tulee viipymättä sopia opettajan kanssa aikataulu, jonka puitteissa hän suorittaa puuttuvat tehtävät. Kurssisuoritus on täydennettävä seuraavan jakson aikana ja viidennen jakson osalta seuraavan lukuvuoden ensimmäisen jakson aikana. Mikäli näin ei tapahdu, kurssi katsotaan keskeytyneeksi (K). Tällöin kurssi on käytävä kokonaan uudelleen.

Itsenäisesti opiskellun kurssin arviointi

Mikäli opiskelija suorittaa kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, kurssin arvioimisessa otetaan huomioon itsenäiset tehtävät ja kurssikoe. Mikäli opiskelija ei saa suorituksesta hyväksytyä arvosanaa tai palauta tehtäviä aikataulun mukaisesti, hänen on osallistuttava kurssille saadakseen arvosanan.

Hylätyn kurssin suorittaminen uudelleen

Hylätyn kurssiarvosanan (4 tai hylätty) saanut opiskelija voi yrittää kurssin suoritusta kerran uusintakuulustelussa tai osallistumalla hylätyn kurssin opetukseen uudelleen. Oikeus uusintakuulusteluun on myös opiskelijalla, joka on hyväksyttävästä syystä ollut poissa niin, ettei hänen tietojensa ja taitojensa ole voitu arvostella. Uusintakuulustelu koskee yleensä koko kurssin oppimäärää ja sen arvostelussa noudatetaan samoja periaatteita kuin varsinaisen kurssin arvostelussa.

Uusintakuulustelut pidetään lukuvuoden aikataulussa ilmoitettuina päivinä. Kuulusteluihin on ilmoitettava kirjallisesti viimeistään kuulustelupäivää edeltävänä perjantaina kansliasta saatavalla lomakkeella. Lomake jätetään täytettynä aineenopettajalle. Ilmoittautuminen on sitova. Poisjänti katsotaan yritykseksi. Mikäli opiskelija sairastuu uusintakuulustelupäiväksi, hän voi säilyttää uusintaoikeutensa ilmoittamalla sairaudestaan kansliaan tai ao. opettajalle viimeistään uusintakuulustelupäivän aamuna ja toimittamalla välittömästi kouluun luotettavan selvityksen poissaolon syystä.

Hyväksytyn kurssin suorittaminen uudelleen

Kahdesti lukuvuodessa järjestettävässä korotuskuulustelussa saa hyväksytyä arvosanaa korottaa yhden kerran. Kuulusteluun ilmoitaudutaan omalla lomakkeellaan viimeistään kuulustelupäivää edeltävänä perjantaina. Korotuskuulustelupäivät ilmoitetaan lukuvuoden aikataulussa. Hyväksytyä kurssiarvosanaa voi korottaa myös osallistumalla opetukseen, mikäli opetusryhmään mahtuu. Itsenäisesti opiskelemalla saa samaa hyväksytyä arvosanaa korottaa yhden kerran, mikäli kurssin itsenäinen suorittaminen on opetussuunnitelman mukaan mahdollista.

Kaikissa korotustavoissa parempi suoritus jää voimaan.

Uusinta- ja korotuskuulusteluissa tuloksen arviointi voi edellyttää myös kurssin tavoitteisiin liittyviä osioita, jotka voidaan suorittaa myös muuna opettajan määräämänä ajankohtana.

Muulla suoritettut opinnot ja niiden hyväksilukeminen

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muulla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteeltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia. Opiskelijalla on oikeus saada päätös muussa oppilaitoksessa suoritettavien opintojen hyväksymisestä lukio-opinnoiksi ennen maittujen opintojen aloittamista. Päätöksen tekee rehtori.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvostana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuus-asteikon mukaisesti:

asteikko 1 - 5	lukioasteikko	asteikko 1 - 3
1 (tyytyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyytyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyytyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä),	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi määrittellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettut opinnot voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi. Mikäli ne luetaan hyväksi pakollisiin tai valtakunnallisiin syventäviin kursseihin, niistä annetaan numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä. Kurssien korvaavuudesta kannattaa keskustella jo ennen esimerkiksi opiskelijavaihtoon lähtemistä, jotta opiskelija saisi hyödynnetyksi täysimääräisesti ulkomailla suoritettut kurssit oman opinto-ohjelmansa kannalta.

Hyväksilukeminen oppimäärän vaihtuessa

Kun opiskelija siirtyy oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään, suoritettut pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä siinä määrin, kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määriteltävä tarkemmin opetussuunnitelmassa oppiaineiden oppimääräen yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Jos opiskelija pyytää, järjestetään lisäkuulustelu osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä oppimäärästä pitempään edellytetään lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen.

Tukiopetus

Opinnoissaan tilapäisesti jälkeen jääneille tai muusta syystä lisäohjausta tarvitseville opiskelijoille voidaan järjestää tukiopetusta. Tukiopetusta tarvitsevan on oltava aloitteellinen ja pyydettävä tukiopetusta sekä neuvoteltava opettajan kanssa menettelystä. Tukiopetuksessa voidaan käsitellä oppiaineen ydinasioita ja opiskelutekniikkaa, mutta myös selvittää opettajan avustuksella opiskelijalle epäselväksi jääneitä asioita.

Opintojen edistymisestä tiedottaminen

Lukioasetuksen mukaan (6 §) opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Opiskelijan opintojen etenemisestä huoltaja saa tiedon jaksotodistusten avulla. Tiedottaminen tapahtuu Wilma-käyttöliittymän kautta.

Oppiaineen oppimäärän suorittaminen ja arviointi

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista pakollisista ja syventävistä sekä niihin läheisesti liittyvistä soveltavista kursseista, joiden kuuminen eri oppiaineiden oppimääriin kuvataan opetussuunnitelmassa. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan suorittamien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien arvosanojen aritmeettisena keskiarvona. Näistä opinnoista opiskelijalla saa olla **hylättyjä arvosanoja** enintään seuraavasti:

Opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskeltuja pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja	Hylättyjä kurssiarvosanoja enintään
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppimäärässä ovat mukana kaikki arvioidut pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit, eikä mitään niistä voi jälkikäteen poistaa. Oppimäärään kuuluvien muiden syventävien sekä soveltavien kurssien arvioinnista ja vaikutuksesta oppiaineen arvosanaan kerrotaan tarkemmin opetussuunnitelmassa kunkin kurssin kohdalla. Numeroin arvioitavat koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit voivat korottaa oppiaineen arvosanaa mutta eivät laskea.

Numeroarvosanoin arvioidaan kaikki pakollisten oppiaineiden oppimäärät sekä valinnaiset vieraat kielet. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu samaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan oppimäärä käsittää vain yhden kurssin (FY, KE, GE, PS, TE, KU/MU) sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Lukion oppimäärän suorittaminen

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän, kun hän on suorittanut 47 – 51 pakollista ja vähintään 10 valtakunnallista syventävää kurssia ja hänen kaikkien oppiaineidensa oppimäärät ja kun lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Oppilaitoskohtaisista syventävistä ja soveltavista kursseista voidaan lukea lukion oppimäärään vain hyväksytysti suoritettut kurssit.

Erilliset kuulustelut ja oppimäärän kertaustilaisuudet

Mikäli päättövaiheessa oleva opiskelija ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai hän haluaa korottaa samaansa arvosanaa, hänelle on järjestettävä mahdollisuus korottaa arvosanaansa erillisessä kuulustelussa. Erillisiä kuulusteluja järjestetään sekä ennen kevään ylioppilaskokeita että yo-kirjoitusten jälkeen.

Yksittäiseen kuulusteluun voi oppiaineesta riippuen kuulua suullisia ja kirjallisia tehtäviä. Kuulusteltavan oppimäärän laajuus määräytyy opiskelijan opinto-ohjelmasta. Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttä tai oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvioinnista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, arvosanaa korotetaan.

Oppimäärän kertaustilaisuudet valmentavat opiskelijaa ylioppilaskokeisiin. Kertaustilaisuuksia järjestetään mahdollisuuksien mukaan ennen ylioppilaskirjoituksia. Kertaustilaisuus voi olla osa erillistä kuulustelua.

Oppiaineen oppimäärän arvosanaa on mahdollista korottaa myös koulukohtaisten kurssien opiskelussa osoitetulla lisänäytöllä sekä arvioinnista päättävien harkinnan perusteella, mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Päätötodistuksen arvosana

Päätötodistuksen arvosanaksi merkitään oppiaineen oppimäärästä normaalilla tavalla muodostuva arvosana tai erillisessä kuulustelussa saatu arvosana sen mukaan, kumpi on parempi. Ylioppilastutkintosuoritus ei vaikuta lukion päättöarvosanaan.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Opinnoissa etenemistä tai päättöarviointia koskevan päätöksen uusimista on pyydettävä kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.

Jos uusi arviointi tai ratkaisu, jolla opiskelijan pyyntö on hylätty, on ilmeisen virheellinen, lääninhallitus voi opiskelijan pyynnöstä velvoittaa opettajan toimittamaan uuden arvioinnin tai määrätä opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen muutettavaksi taikka määrätä, mikä arvosana opiskelijalle on annettava.

Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päätötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta.

Ylioppilastutkinto

Pakolliset ja ylimääräiset kokeet

Ylioppilastutkinnossa on neljä pakollista koetta, joista vain yksi eli äidinkieli, on kaikille yhteinen. Kolme muuta pakollista koetta kokelas valitsee ryhmästä, johon kuuluvat toisen kotimaisen kielen koe (ruotsi), vieraan kielen koe, matematiikan koe ja jonkin reaaliaineen koe. Lisäksi kokelas voi sisällyttää tutkiintoonsa yhden tai useamman ylimääräisen kokeen, joka voi olla joku edellä mainituista.

Osallistumisoikeus

Opiskelijalla on oikeus osallistua ylioppilastutkinnon kokeeseen, kun hän on suorittanut kyseisestä op-
piaineesta pakolliset kurssit. Lyhyen kielen kokeeseen osallistuminen edellyttää, että on opiskellut kiel-
tä vähintään kolme kurssia. Sellaisessa reaaliaineessa, jossa ei ole yhtään pakollista kurssia, reaaliaineen
kokeeseen voi osallistua opiskeltuaan kaksi ko. aineen lukiokurssia. Ylioppilaskokeen tehtävät laaditaan
pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien pohjalta. Tämä on opiskelijan syytä ottaa huomi-
oon suunnitellessaan ylioppilas-tutkinto-ohjelmaansa.

Keskitetty tai hajautettu tutkinto

Ylioppilastutkinnon voi suorittaa joko yhdellä kerralla tai hajautetusti enintään kolmena peräkkäisenä
tutkintokertana. Tutkinnon voi suorittaa kokonaan tai aloittaa joko syksyllä tai keväällä. Hylätyn kokeen
saa uusia kaksi kertaa kolmen seuraavan tutkintokerran aikana. Hyväksytyyn kokeen saa uusia kerran
ilman aikarajaa. Pakolliseksi valittu hylätty reaaliaineen koe on uusittava saman aineen kokeella.

Vähintään yksi A-tason koe

Matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä ja vieraissa kielissä järjestetään vaativuudeltaan kahden
eri tason mukaiset kokeet. Vähintään yhdessä näistä kokelaan tulee suorittaa vaativampi koe. Aineen
lukiossa opiskellun oppimäärän laajuus ei vaikuta kokeen tason valintaan. Jos valitset ohjelmaasi kaksi
A-tason vierasta kieltä, ne on hajautettava, koska yhdellä tutkintokerralla on vain yksi pitkän vieraan
kielen koepäivä.

Reaalikoe

Ylioppilastutkinnon reaalikokeessa on kustakin reaaliaineesta oma ainekohtainen koe. Kullakin tutkin-
tokerralla järjestetään viikon välein kaksi eri reaaliaineiden koepäivää, joten opiskelija voi suorittaa yh-
dellä tutkintokerralla kaksi reaalikoetta. Ensimmäisenä koepäivänä järjestetään psykologian, filosofian,
historian, fysiikan ja biologian kokeet ja toisena koepäivänä uskonnon, elämäntutkimustiedon, yhteis-
kuntaopin, kemian, maantieteen ja terveystiedon kokeet.

Äidinkielen koe

Ylioppilastutkinnon äidinkielen koe on kaksiosainen koostuen tekstitaidon kokeesta ja essee-kokeesta.
Molempiin on osallistuttava samalla tutkintokerralla. Tekstitaidon koe järjestetään helmikuussa ja es-
seekoe maaliskuussa. Arvosana määräytyy yhteispistemäärän perusteella.

Arvosteluasteikko ja kompensatio

Ylioppilaskoe arvostellaan asteikolla improbatur (vastaava pistemäärä 0), approbatur (2), lubenter ap-
probatur (3), cum laude approbatur (4), magna cum laude approbatur (5), eximia cum laude approbatur
(6) ja laudatur (7). Mikäli jokin pakollinen koe hylätään, kokelas voi tästä huolimatta saada hyväksytyyn
ylioppilastutkintotodistuksen muista aineissa saatujen kompensatiopisteiden avulla. Kompensatiopis-
teitä saa sekä pakollisista että ylimääräisistä kokeista. Hylätty arvosana eritellään neljään tasoon, jonka
voi kompensoida muiden aineiden pisteiden summalla seuraavasti: i+ 12 pistettä, i 14 pistettä, i- 16
pistettä ja i= 18 pistettä.

Tarkistusarvostelu

Mikäli kokelas on tyytymätön kokeensa arvosteluun, hän voi hakea tarkistusarvostelua jättämällä kirjal-
lisen hakemuksen rehtorille 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin hänellä on ollut mahdollisuus
saada arvostelun tulos tietoonsa. Tarkistusarvostelun pyytäjän tulee maksaa OKM:n vahvistaman mak-
sun YTL:n tilille ja esittää tosite rehtorille hakemusta jätettäessä. Hakemuksesta tulee käydä ilmi, mitä
koetta tai kokeen osaa pyyntö koskee sekä lukion nimi ja kokelaan nimi, osoite ja pankkiyhteys. Mikäli
tarkistusarvostelu johtaa arvosana-muutokseen, YTL palauttaa opiskelijalle tarkistusarvostelumaksun.

Kokelaan oikeus tutustua arvosteluun

Kokelaalla on mahdollisuus tutustua koesuoritukseensa ja siihen mahdollisesti tehtyihin arvostelumerkintöihin esittämällä siitä pyyntö ylioppilastutkintolautakunnalle. Suoritus näytetään kokelaalle lautakunnan kansliassa ennalta sovittuna aikana kanslian järjestämässä valvonnassa.

Kokelas voi tilata kopion suorituksestaan lautakunnan verkkosivujen kautta tai lautakunnan kansliasta. Kopio lähetetään kokelaalle postiennakolla. Kopion tai kokeen voi saada nähtäväksi kevään tutkinnon osalta aikaisintaan 20. kesäkuuta ja syksyn tutkinnon osalta aikaisintaan 20. joulukuuta. Koesuorituksia säilytetään puolitoista vuotta tutkinnon päättämisen jälkeen.

Kaikki ylioppilastutkintolautakunnan sähköiseen ylioppilastutkintoon kuuluvat koesuoritukset arvostelumerkintöineen säilytetään pysyvästi sähköisessä muodossa.

Ylioppilastutkinnosta tiedottaminen

Lukiolaisille järjestetään tiedotustilaisuuksia yo-tutkinnosta kaikilla vuosiaasteilla. Myös 2. ja 3. vuosiasteen vanhempainilloissa yo-asiat ovat keskeisesti esillä. Ylioppilastutkintonäkökulmasta tiedotetaan ja muistutetaan myös aine- ja kurssivalintainfoissa, kunkin aineen opiskelun yhteydessä sekä opintooppaassa ja lukion kotisivuilla. Tarvittaessa saa myös henkilökohtaista ohjausta ylioppilastutkintoon liittyvissä asioissa aineenopettajilta, opinto-ohjaajalta ja rehtorilta.

Ilmoittautuminen

Lukion omalla lomakkeella tapahtuva ilmoittautuminen on aina sitova ja siinä ilmoitetaan, mitkä kokeista ovat pakollisia ja mitkä ylimääräisiä sekä minkä tasoisina mikin koe suoritetaan. **Koska ilmoittautumista ei voi jälkikäteen muuttaa, opiskelijan kannattaa keskustella aineenopettajansa kanssa valinnoistaan erityisesti siinä tapauksessa, että hän on epävarma osaamisensa tasosta.** Ylioppilaskirjoitukseen ilmoittaudutaan rehtorin ilmoittamaan päivämäärään mennessä. Täsmälliset päivät ilmoitetaan ja ilmoittautumismateriaali jaetaan syksyllä ja keväällä järjestettävissä infotilaisuuksissa.

Kokelas, joka on ilmoittautunut **neljään pakolliseen kokeeseen** ja tullut hylätyksi jossakin niistä, voi osallistua seuraaviin kirjoituksiin vain hylätyn tai hyväksytyin kokeen uusijana. Kokelas siis **ei voi täydentää tutkintoaan uusilla aineilla, ennen kuin on suorittanut ylioppilastutkinnon hyväksytysti.**

Ylioppilastutkinnosta saa lisätietoja ylioppilastutkintolautakunnan kotisivulta **www.ylioppilastutkinto.fi**.

Opiskelija voi suunnitella omaa ylioppilastutkintoansa seuraavan lomakkeen avulla.

YLIOPILASTUTKINTOSUUNNITELMA

Syksyllä/keväällä _____ koe/kokeet

Koe	Kokeen taso	Pakollinen/ylimääräinen

Syksyllä/keväällä _____ koe/kokeet

Koe	Kokeen taso	Pakollinen/ylimääräinen

Syksyllä/keväällä _____ koe/kokeet

Koe	Kokeen taso	Pakollinen/ylimääräinen

Muistathan!

- jokaisella oltava **vähintään yksi A-tason koe**
- pakolliset aineet
  - äidinkieli + kolme seuraavista:
    - vieras kieli (yleensä englantia, joskus saksa tai ranska)
    - toinen kotimainen kieli (ruotsi)
    - reaalikoe
    - matematiikka (lyhyt/pitkä)
- ylimääräiset aineet
- reaalikokeessa ja äidinkielen kokeessa ei ole eri tasoja

Opiskelun seuranta ja opinto-ohjaus

Luokattomassa lukiossa korostuu opiskelijan oma vastuu opiskelun suunnittelussa, opinto-ohjelman toteuttamisessa ja edistymisen seurannassa. Opinto-ohjaus pyrkii tukemaan opiskelijan itsetuntemuksen ja päätöksentekotaitojen kehittymistä sekä realistisia ja tavoitteellisia valintoja opinnoissa ja uravalinnassa.

Laajimmillaan opiskelijan ohjaaminen on koko opettajakunnan yhteistyötä. Aineenopettajat ohjaavat oman oppiaineensa opiskelussa. Ryhmänohjaajien vastuulla ovat erityisesti tiedottaminen, opiskelun seuranta, poissaolojen kontrollointi sekä yhteydenpito koteihin. Opinto-ohjaaja opastaa opiskelun suunnittelussa, jatko-opintoasioissa, opintososiaalisissa asioissa, henkilökohtaisissa vaikeuksissa jne.

Omia opintoja suunniteltaessa valintakortissa oleva kurssien sijoittelujärjestys eri vuosille on hyvä pohja. Kuitenkin esimerkiksi ylioppilaskirjoitusten hajauttaminen tai neljän vuoden opinto-ohjelma aiheuttaa sen, että opiskelija käy kursseja yksilöllisessä järjestyksessä.

Jos pulmatilanteita tulee, on tärkeää, että opiskelija ei jää odottamaan avun ilmaantumista itsestään, vaan hakeutuu aktiivisesti ohjaavan henkilön puolelle. Ellei tiedä, kuka voisi auttaa, voi kääntyä ryhmänohjaajan tai opinto-ohjaajan puoleen. Opinto-ohjaus on luottamuksellista.

Ensimmäisen vuosiasteen opiskelijat suorittavat ensimmäisenä vuonna pakollisen OP1-kurssin. Tätä täydentävä pakollinen OP2-kurssi suoritetaan 2. (OP2a) ja 3. (OP2b) opiskeluvuoden aikana. Vuonna 2015 tai aikaisemmin lukio-opintonsa aloittaneet suorittavat pakollisen OP1-kurssin entiseen tapaan kolmelle vuodelle jaoteltuna.

Omaa kurssikertymää kannattaa seurata joka jakson jälkeen ja pitää se oman opiskeluajan mukaisessa tahdissa. Oheisesta taulukosta näkyy keskimääräinen kurssikertymä, joka pitäisi olla ko. jakson jälkeen. Merkitse tyhjään tilaan oma kurssikertymäsi. 29 - 30 kurssia/vuosi on hyvä tahti ensimmäisenä ja toisena opiskeluvuotena.

Kurssikertymän seuranta:

Tässä keskimääräinen kurssikertymä, joka pitäisi olla ko. jakson jälkeen. Merkitse tyhjään tilaan oma kurssikertymäsi.

3 vuoden opinto-ohjelma

vuosi	1. jakso	2. jakso	3. jakso	4. jakso	5. jakso
1	6	12	18	24	29
2	35	41	47	53	58
3	64	70	75		

3,5 vuoden opinto-ohjelma

vuosi	1. jakso	2. jakso	3. jakso	4. jakso	5. jakso
1	6	11	16	21	25
2	30	35	40	45	50
3	55	60	64	68	72
4	75				

4 vuoden opinto-ohjelma

vuosi	1. jakso	2. jakso	3. jakso	4. jakso	5. jakso
1	5	10	14	18	22
2	26	30	34	38	42
3	46	50	54	58	63
4	67	71	75		

Opiskelijahuoltopalvelut

Terveydenhoito

Lukiolaisten **terveydenhoitaja** on Pirkko Haapea, p. 050 410 9363. Häneen voi ottaa yhteyttä myös sähköpostilla (pirkko.haapea@ouka.fi). Vastaanotto lukiolaisille maanantaina ja tiistaina, päivystysvastaanotto molempina päivinä klo 9.15 – 10.00, sekä sovitusti perjantaisin kerran kuukaudessa. Terveystarkastukset 1. vuoden opiskelijoille sekä tarvittavat seurannat ja kontrollit muille. Lääkärintarkastukset tulevat 2. vuoden opiskelijoille erikseen sovittuna aikana. Lääkärin hoitoa tarvitessaan lukiolaisen tulee hakeutua terveyskeskukseen.

Hammashoitoon jokainen lukiolainen varaa itse ajan terveyskeskuksesta.

Lukiopsykologi ja -kuraattorityön työn keskeinen tavoite on edistää opiskelijoiden opiskelua, kehitystä sekä hyvinvointia ensisijaisesti koko oppilaitosyhteisössä toteutettavana työnä. Lukiopsykologi ja –kuraattori osallistuvat oppilaitosten opiskeluhaullollisen työn suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen mm. oppilaitoksen moniammatillisissa opiskelijahuoltoryhmissä. Lisäksi lukiopsykologi ja –kuraattori voivat toteuttaa oppilaitoksessa ryhmämuotoista toimintaa, osallistua oppilaitoksen tapahtumiin ja hyvinvointipäiviin jne.

Lukiokuraattori ja -psykologi tapaavat opiskelijoita sekä tekevät yhteistyötä opiskelijan vanhempien, oppilaitoksen henkilökunnan, muun sosiaalisen verkoston sekä eri viranomaistahojen kanssa opiskelijan tarvitseman tuen turvaamiseksi.

Lukiokuraattoriin voit olla yhteydessä mm. opiskeluun, kaverisuhteisiin, perhesuhteisiin ja opiskelijan elämässä tapahtuviin muutoksiin liittyvissä asioissa. Lisäksi lukiokuraattorilta voi saada ohjausta taloudellisissa asioissa.

Lukiopsykologiin voit olla yhteydessä mm. oppimiseen ja opiskeluun, elämäntilanteen muutoksiin, ihmissuhteisiin tai jaksamiseen ja mielialaan liittyvissä asioissa.

Lukiokuraattori Paula Koskinen, p. 050 439 8975. Tavoitat minut parhaiten puhelinajoillani tiistaisin klo 11.00 - 12.00 ja torstaisin klo 12.00 - 13.00. Muina aikoina jätä viesti vastaajaani, niin otan sinuun yhteyttä. Muistathan mainita yhteydenotossasi nimesi, numerosi ja lukiosi.

Lukiopsykologi Jukka Heikkilä, p. 044 703 9668. Tavoitat minut parhaiten puhelinajoillani maanantaisin klo 11.00 - 12.00 ja keskiviikkoisin klo 12.00 - 13.00. Muina aikoina jätä viesti vastaajaani, niin otan sinuun yhteyttä. Muistathan mainita yhteydenotossasi nimesi, numerosi ja lukiosi.

Lukiokuraattorin ja – psykologin päätyöpiste sijaitsee Tuirassa, Tuiran neuvolan yläkerrassa, os. Tuirantie 5, 2.krs. Tapaamiset voidaan sovitusti järjestää joko lukiolla tai Tuirassa.

Oppimisen tuki

Erityisopettajan kanssa on mahdollista selvittää oppimiseen liittyviä haasteita ja suunnitella tarvittavia tukitoimia. Ohjauksen ja yksilöllisen tukitilanteen yhteydessä erityisopettaja voi tarvittaessa laatia opiskelijalle luki-lausunnon ylioppilastutkintoa varten.

Erityisopettajana toimii Titta Torppa, p. 044 703 9675. Erityisopettaja on lukiolla keskiviikkona. Hänelle voi varata ajan joko puhelimitse, sähköpostitse (titta.torppa@ouka.fi), opinto-ohjaajan tai aineenopettajan kautta.

Pedagogisen tuen ja oppimisen tukihenkilönä toimii psykologian opettaja Marja Tuunanen, p. 050 409 8810. Häneen saa yhteyden myös Wilman sekä sähköpostin kautta (marja.tuunanen@eduouka.fi).

Tarvikemaksu

Koulu perii lukuvuoden alussa 10 euron tarvikemaksun, jota vastaan opiskelija saa konseptipaperit, monisteet ja esim. ryhmätöissä tarvittavat välineet. Lisäksi 1. vuosikurssin opiskelijoilta peritään 10 euroa kuvataiderahaa.

Opintotuki

17 vuotta täyttänyt lukiolainen voi saada opintorahaa, mikäli menestyy normaalisti opinnoissaan ja on taloudellisen tuen tarpeessa. Opintorahan määrään ja sen saamiseen vaikuttavat vanhempien ja opiskelijan tulorajat vahvistetaan vuosittain. Useimmille opiskelijoille tulee esitötetty hakemus kotiin ja tällöin toimitaan mukana olevien ohjeiden mukaan. Hakulomakkeen ja ohjeet voi noutaa myös lukion kansliasta, johon täytetty lomake palautetaan.

Opintotuki ja muut tuen osat voidaan myöntää aikaisintaan hakemiskuukaudesta lukien. Opintotuki myönnetään yleensä koko opiskeluajaksi eli 3 vuodeksi. Lukio-opintoihin voi saada opintotukea eri hakemuksesta myös neljänneksi vuodeksi.

Opintukea saavan opiskelijan tulee osallistua lukukauden aikana vähintään 10 kurssiin tai niitä vastaaviin opintoihin, jotta opinnot katsottaisiin päätoimisiksi ja oikeus opintotukeen säilyisi. (Opintotukiasetus 1998: §3)

Opintotukihakemuksen jättämisen jälkeen tapahtuvista olosuhdemuutoksista on välittömästi ilmoitettava KELALLE. **Muutoksista ilmoittaminen on aina opintotuen saajan velvollisuus ja hänen vastuullaan.**

KELA tarkistaa säännöllisesti opiskelijan oikeuden opintotukeen vaatimalla koululta tiedon opiskelijan suorituksista. Mikäli käy ilmi, että opiskelija saa/on saanut tukea perusteettomasti, tuki keskeytetään ja aiheetta maksettu tuki peritään takaisin korkoineen. Jos opiskelijalle ei kerry tarpeeksi opintosuorituksia (esim. sairauden takia), hänen tulee itse ilmoittaa tilanteestaan KELAan välttyäkseen takaisinperinnältä.

Opintotukipäätöspaperit on säilytettävä ja niissä olevia ohjeita on noudatettava.

Koulumatkatuki

Lukiolainen voi saada koulumatkatukea, mikäli hänen yhdensuuntainen koulumatkansa kotoa oppilaitokseen on vähintään 10 kilometriä ja kustannukset ovat vähintään 54 €/kk (ei koske Waltti-seutulikennettä eikä itse järjestettyä kulkutapaa). Opiskelijan ikä tai taloudellinen asema eivät vaikuta tukeen.

Koulumatkatukea on haettava joka lukuvuosi erikseen. Koulumatkatuki voidaan myöntää aikaisintaan hakemuskaukautta edeltävän kuukauden alusta. Hakemuksen saa KELAlta tai lukion kansliasta. Hakemus ja ostotodistus on huolellisesti täytettynä palautettava lukion kansliaan. Ostotodistuksella opiskelija saa ostaa halvimman joukkoliikenteen lipputuotteen. Opiskelijan omavastuu on enintään 43 €/kk.

Koulumatkatukea maksetaan täysien opiskelukuukausien mukaan enintään 9 kuukaudelta lukuvuoden aikana. Täysi opiskelukuukausi on jakso, joka alkaa lukuvuoden ensimmäinen päivä ja päättyy seuraavan kuukauden samannumeroiseen päivään (esim. 15.8. – 14.9.) Lukuvuoden viimeinen lippu on ostettava viimeistään 14 kalenteripäivää ennen opiskeluajan päättymistä. Jos opinnot keskeytyvät, koulumatkatuki peritään takaisin, mikäli kalenteripäiviä tulee opiskelukuukauteen vähemmän kuin 18.

Opiskelija on velvollinen ilmoittamaan KELALLE opiskeluun ja koulumatkaan liittyvistä muutoksista välttyäkseen tuen takaisinperinnältä.

Lisätietoja tuista osoitteessa <http://www.kela.fi/henkiloasiakkaat>

Tapahtumakalenteri 2017 – 2018

Tarjottavat kurssit 2017 – 2018 (uusi ops 2016)

Oppiaine (pakolliset ja syventävät)	1.	2.	3.
Äidinkieli ja kirjallisuus (ÄI)	1 2 3	4 5 7 10 17	6 8 9
B1-kieli (ruotsi) (RUB)	1 10 2	3 4 5 11	6 7 9 8
A-kieli (englanti) (EN)	11 1 2 3	4 5 6 12	7 8 10 9
A-kieli (ranska, saksa) (RA, SA)	1 2 3	4 5 6	7 8
B-kieli (ranska, saksa) (B2, B3)	1 2 3	4 5 6	7 8
Pitkä matematiikka (MAA)	1 2 16 3 4 11	5 6 7 8 12	9 10 13 14
Lyhyt matematiikka (MAB)	1 2 11 3	4 5 6	7 8 9
Biologia (BI)	1	2 3 4	5 6
Maantiede (GE)	1	2 3	4 5
Fysiikka (FY)	1 2 3	4 5 6	9 7 8
Kemia (KE)	1 2 7	3 4 5	6
Uskonto (UE ja UO)	1 3	2 4	5 6 7
Elämäntutkimustieto (ET)	1 3	2 4 5	6
Filosofia (FI)	1	2 3	4 5
Psykologia (PS)	1	2 3 7	4 5 6
Historia (HI)	1 2 4	3 5 6	8 7
Yhteiskuntaoppi (YH)	1	2 6	3 4 5
Musiikki (MU)	1 3 5	2 4 6	7
Kuvataide (KU)	1 4 5	2 3 7	14
Liikunta (LI)	1 5	2 3 4	6 7
Terveystieto (TE)	1	2	3 4
Opinto-ohjaus (OP)	1 4	2a 3	2b
Pakolliset ja syventävät yhteensä			

Soveltavat kurssit	Tähdellä merkittyjen paikka on sidottu, muut ovat lähinnä suosituksia. Vuosittainen tarjonta vaihtelee.		
Teemaopinnot	1	2	3
Taiteiden väliset kurssit	1	2	3
Projekti kurssi (MU, KU, LI)		1	
Global Me (GM)		1	
English Worldwide (EW)		1	
Vaelluskurssi (VAE)		1	
Kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2)			1*
Musiikin lukiodiplomi (MULD6)			1*
Liikunnan lukiodiplomi (LILD4)			1*
Kansainvälisyyskurssi (KAN)		1*	
Kielten tukikurssi (RU/EN)	1		
Tietotekniikka (TI)	1	2, 4	3

Kurssitarjotin 2017– 2018

Oulun kaupungin lukioiden välinen yhteistyö

Haukiputaan lukion opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa kursseja myös muissa Oulun kaupungin lukiossa. Nämä suoritettavat kurssit hyväksytään osaksi opiskelijan oppimäärää. Toisessa lukiossa suoritettavista kursseista on aina sovittava etukäteen **opinto-ohjaajan** kanssa.

Haukiputaan lukio, Kiimingin lukio, Laanilan lukio, Oulun Lyseon lukio, Madetojan musiikkilukio, Merikosken lukio, Oulun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio ja Pateniemen lukio noudattavat samaa tuntikaaviota (ns. Oulun malli). *Kastellin lukiossa* on käytössä tuntikaavio, jossa on kolme yhteistä koodia (4, 5 ja 7) Oulun mallin kanssa. *Oulunsalon lukiossa* on käytössä oma tuntikaavio. Jaksoissa 1-3 Lyseossa on käytössä tuntikaavio, joka poikkeaa muiden lukioiden käyttämästä tuntikaaviosta keskiviikon osalta siten, että koodit 2 ja 8 vaihdetaan keskenään.

Oulun aikuislukiossa päivittäisen työjärjestyksen pohjana on erilainen tuntikaavio. Huomioitavana on myös, että aikuislukion lukuvuosi on jaettu kuuteen jaksoon.

Erytystehtävän saaneiden lukioiden (Kastellin urheilulukio, Madetojan musiikkilukio, Oulun Lyseon lukion IB-ohjelma) erityisohjelmaan kuuluvat kurssit eivät pääsääntöisesti ole avoimia muiden lukioiden opiskelijoille.

Opiskelijalla ei ole oikeutta suorittaa itsenäisesti opetukseen osallistumatta kumppanuuslukiossa sellaista kurssia, jonka hän voi lukuvuoden aikana suorittaa kotilukiossaan joko kurssille osallistumalla tai itsenäisesti opetukseen osallistumatta.

Opiskelijalla on mahdollisuus opinto-ohjaajan kanssa keskusteltuaan siirtyä opiskelemaan toiseen lukioon kokonaisen jakson ajaksi. Tällöin hän valitsee kaikki jakson aikana suoritettavat kurssit kumppanuuslukioista. Opiskelupaikan vaihtaminen pidemmäksi kuin yhden jakson ajaksi edellyttää sekä kotilukion että kumppanuuslukion rehtoreiden luvan. Opiskelijalla voi lukioaikana olla korkeintaan **kolme** kumppanuuslukioissa suoritettua vaihtojaksoa.

Kumppanuuslukioiden kurssitarjottimet ovat näkyvissä kaikille wilmassa. Ilmoittautuminen kursseille tapahtuu **viimeistään kolme työpäivää ennen ko. jakson alkua wilmassa.** Tämän jälkeen kurssille voi päästä mukaan vain kurssin opettajan luvalla. Kurssivalintoja ennen tai niiden teon yhteydessä opiskelijan tulee ilmoittaa omalle ryhmänohjaajalleen ja opinto-ohjaajalleen, mitä opintoja hän muualla suorittaa.

Kursseille osallistuminen on mahdollista vain siinä tapauksessa, että ko. kursseilla on tilaa. Oman koulun opiskelijat ovat aina etusijalla kursseille ilmoittautumisessa.

Haukiputaan lukion käytäntöjä

Tiedottaminen

Lukuvuoden aikataulu ja muut ennalta tiedossa olleet asiat ovat tässä oppaassa. Koulun muu tiedottaminen tapahtuu ilmoitustaulujen, info-televisioiden, keskusradion, lukion kotisivujen, Wilman sekä ryhmänohjaustuokioiden välityksellä. Lisäksi lukuvuoden aikana järjestetään erillisiä tiedotustilaisuuksia mm. ylioppilaskirjoituksista, kurssivalinnoista ja muista opiskeluun ja koulutyöhön oleellisesti vaikuttavista asioista. Ajankohtaisista asioista järjestetään vähintään kerran lukukaudessa lukiokokous, joka toteutetaan yhteistyössä oppilaskunnan kanssa.

Koko lukuvuotta koskevat asiat tiedotetaan pääsääntöisesti opinto-oppaassa ja lukion kotisivuilla. Jaksotason tiedottaminen eli jaksotiedote, luokkatilaohjelma ja koeviikon ohjelma ovat ilmoitustauluilla ja kotisivuilla. Viikko- ja päivätason tiedottaminen tapahtuu ilmoitustauluilla, info-televisioissa, kotisivuilla ja keskusradion välityksellä. Tekstit päivitetään ainakin kerran päivässä.

Ryhmänohjaustuokioista tiedotetaan erikseen tapahtumakalenterissa sekä jakso- ja viikkotiedotteissa.

Kokeet ja niiden palautus

Kokeet pidetään kunkin jakson lopussa olevalla arviointiviikolla. Kokeiden järjestys on merkitty tapahtumakalenteriin. Kunkin arviointiviikon tarkasta ohjelmasta ja suorituspaikoista tiedotetaan Wilmassa ja ilmoitustauluilla.

Kokeiden palautusajat ilmoitetaan jaksotiedotteessa, koeviikon ohjelmassa ja info-televisioissa. Palauttamatta jääneitä kokeita voi tiedustella asianomaiselta opettajalta.

Uusinta- ja korotuskuulustelujen päivämäärät on tämän oppaan tapahtumakalenterissa sekä jakso- ja viikkotiedotteissa. Koeajat ja suorituspaikat ilmoitetaan erikseen.

Erityispäivät

Penkinpainajaispäivän järjestävät abiturientit. Opiskelijat valitsevat keskuudestaan vastuuhenkilöt, jotka suunnittelevat ohjelman ja neuvottelevat siitä ryhmänohjaajien ja rehtorin kanssa. Ohjelma tulee olla valmis hyvissä ajoin ja se tulee toimittaa rehtorille.

Toisen vuoden opiskelijat järjestävät **Wanhojen päivän**. Opiskelijat valitsevat keskuudestaan vastuuhenkilöt, jotka suunnittelevat ohjelman ja neuvottelevat siitä ryhmänohjaajien ja liikunnan opettajien kanssa. Opiskelijoiden tulee suunnitella koululla tapahtuva ohjelma ja huolehtia vanhojen tanssiin liittyen muun muassa linja-auton tilaaminen, tiedottaminen, esiintymistilan koristelu, ohjelmalehtisen tekeminen, lipunmyyjät iltatilaisuuteen sekä ruokailun tilaaminen.

Tieto- ja viestintäteknikka

Haukiputaan lukiossa on tietokoneita muun muassa atk-luokassa, kirjastossa, neuvottelutilassa, auloissa ja useimmissa luokissa. Kannettavia tietokoneita ja tabletteja voi pyytää virastomestarilta. Kaikki koneet ovat opiskelijoiden käytettävissä koulupäivän aikana ja sen jälkeen. Kaikissa luokissa on dataprojektori ja dokumenttikamera ja muu tarvittava tekniikka.

Oulun kaupungin lukiot suosittelevat, että lukion opiskelijat hankkivat oman päätelaitteen koulu-käyttöön.

Lukion kirjasto

Kirjasto on avoinna ja käytettävissä kaikkina koulu-aikoina.

Lukion oppilaskunta

Lukiossa on lukiolain 31§ mukainen oppilaskunta, johon kuuluvat kaikki lukion opiskelijat. Oppilaskunnan tehtävänä on suunnitella ja edistää oppilaiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää myös lukiolain 27§ mukaista puhevaltaa opiskelijoiden osallistuessa koulutuksen kehittämiseen. Samoin oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa opetuksen järjestäjän kuullessa opiskelijoita ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä. Opiskelijoiden oma aktiviteetti, oppilaskuntatoiminta, opettaa vastuuntuntoa, itsenäisyyttä, yhteistyökykyä ja paljon muuta.

Ylintä päätösvaltaa oppilaskunnassa käyttää syyskokous, jossa äänioikeus on kaikilla opiskelijoilla. Syyskokous vahvistaa oppilaskunnan hallitusvaalin tuloksen. Kokouksessa hyväksytään myös toimintasuunnitelma ja talousarvio tulevalle lukuvuodelle. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Oppilaskunnalla on ohjaava opettaja, joka neuvoo ja ohjaa hallitusta sekä toimii yhdyshenkilönä opettaja- ja oppilaskunnan välillä.

Hallituksen jäsenten tehtävät:

Puheenjohtaja, joka johtaa puhetta hallituksen kokouksissa, toimii syyskokouksen kokoonkutsujana ja avaajana sekä hoitaa ensisijaisesti suhteita rehtoriin, opettajiin ja koulun ulkopuolelle eli toimii oppilaskunnan "pomona".

Sihteeri laatii hallituksen kokouksiin yhdessä puheenjohtajan kanssa esityslistan sekä tekee kokousten pöytäkirjat ja huolehtii muustakin paperityöstä.

Varapuheenjohtaja hoitaa puheenjohtajan töitä tämän ollessa estynyt.

Rahastonhoitaja huolehtii oppilaskunnan varoista ja tekee talousarvion ja tilinpäätöksen.

Oppilaskunnan hallitukseen kuuluu lisäksi kolme muuta jäsentä, jotka myös osallistuvat aktiivisesti toimintaan ja päätöksentekoon. Oppilaskunnan hallitus organisoii erilaisia tapahtumia koko oppilaskunnalle. Koulussa on järjestetty muun muassa liikuntapäiviä, lasketteluretkiä, joulujuhlia, ajankohtaisia keskustelutilaisuuksia, vaaleja, koulukuvauksia ja juhlia. Toiminnan taloudellisena tukena ovat kanttiini sekä virvoitusjuoma- ja suklaapatukka-automaatit, joiden hoidosta ja valvonnasta huolehtii oppilaskunnan hallitus.

Oppilaskunnan hallitus lukuvuonna 2017 – 2018:

Puheenjohtaja: _____

Varapuheenjohtaja: _____

Sihteeri: _____

Rahastonhoitaja: _____

Jäsenet: _____

Oppilaskunnan ohjaaja: _____

Otteita lukiolaista (n:o 629, voimaan 1.1.1999)

13 § Erityiset opetusjärjestelyt

Opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 1) opiskelijalla on joltakin osin ennestään olevan lukion oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
- 2) lukion oppimäärän suorittaminen olisi aiemman opiskelun vuoksi kohtuutonta; tai
- 3) se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

21 § Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Momentti 3:

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluhynteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

22 § Oikeus saada opetusta

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä opinto-ohjausta.

24 § Opiskeluaika

Lukion oppimäärä tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajaksi pidennystä.

Opiskelija, joka ei ole suorittanut lukion oppimäärää mainitussa ajassa, katsotaan eronneeksi. Eronneeksi katsotaan myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta, jos on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja.

25 § Opiskelijan velvollisuudet

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyvä asiallisesti.

26 § Kurinpito

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitovälineitä.

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Jos opiskelija on tutkimuksen alaisena rikoksesta, häneltä voidaan tutkimuksen ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan tekemäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden on perusteltua.

27 § Opiskelijoiden kuuleminen

Koulutuksen järjestäjän tulee varata opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä.

31 § Oppilaskunta

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, on opiskelijoista muodostuva oppilaskunta.

Oppilaskunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa 27§:ssä säädetyissä asioissa.

Haukiputaan lukion järjestyssäännöt

Sääntöjen tavoitteena on päivittäisen työn mahdollisimman rauhallinen sujuminen ja yhteisön jäsenten viihtyvyyden ja turvallisuuden lisääminen.

1. Opiskelijan on huolehdittava siitä, että koulu ja sen ympäristö säilyvät siisteinä.
2. Opiskelija on velvollinen korvaamaan koululle tai kouluyhteisön jäsenelle aiheuttamansa vahingon.
3. Ruokaillessa noudatetaan hyviä tapoja.
4. Oppitunneille on saavuttava ajoissa. Opettajan jälkeen saapuneet katsotaan myöhästyneiksi.
5. Jos opiskelija sairastuu koulupäivän aikana, hän saa poistua terveydenhoitajan tai opettajan luvalla.
6. Jos opiskelija ei hyväksyttävästä syystä voi osallistua kokeeseen, hänen on ilmoitettava siitä ennakolta koulun kansliaan.
7. Opiskelijalle voidaan antaa hyväksyttävästä syystä lupa poissaoloon koulusta. Luvan myöntää ryhmänohjaaja (enintään viisi päivää) tai rehtori.
8. Opiskelija ei saa esiintyä koulussa päihteiden vaikutuksen alaisena. Samoin päihteidentuonti kouluun on kielletty. Myös tupakointi on koulualueella kielletty.
9. Koulun yhteiset tilaisuudet koskevat kaikkia opiskelijoita. Työjärjestyksen muutoksista ilmoitetaan hyvissä ajoin.

Haukiputaan lukion oppikirjat lukuvuonna 2017 - 2018

Äidinkieli

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
ÄI01	<i>Tekstit ja vuorovaikutus</i>	<i>Karhumäki – Kouki; Jukola, Tekstioppi ja lisäksi kurssivihko Jukola 1 Tekstit ja vuorovaikutus</i>	<i>SanomaPro</i>
ÄI02	<i>Kieli, kulttuuri ja identiteetti</i>	<i>sama kuin edellä ja lisäksi kurssivihko Jukola 2, Kieli, kulttuuri ja identiteetti</i>	<i>SanomaPro</i>
ÄI03	<i>Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa</i>	<i>sama kuin edellä ja lisäksi kurssivihko Jukola 3, Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa</i>	<i>SanomaPro</i>
ÄI04	<i>Tekstit ja vaikuttaminen</i>	<i>sama kuin edellä ja lisäksi kurssivihko Jukola 4, Tekstit ja vaikuttaminen</i>	<i>SanomaPro</i>
ÄI05	<i>Teksti ja konteksti</i>	<i>sama kuin edellä ja lisäksi kurssivihko Jukola 5, Teksti ja konteksti</i>	<i>SanomaPro</i>
ÄI06	<i>Nykykulttuuri ja kertomukset</i>	<i>sama kuin edellä ja lisäksi kurssivihko Jukola 6</i>	
ÄI07	<i>Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen</i>	<i>ei oppikirjaa</i>	
ÄI10	<i>Äidinkielen perustaidot</i>	<i>Särmä Kielenhuolto</i>	<i>Otava</i>
ÄI16	<i>Sukellan kirjallisuuteen</i>	<i>ei oppikirjaa</i>	

ÄI6	<i>Kieli, kirjallisuus ja identiteetti</i>	<i>Haapala ym; Särmä, Suomen kieli ja kirjallisuus, lisäksi kurssivihko 6</i>	<i>Otava</i>
ÄI8	<i>Tekstitaitojen syventäminen</i>	<i>Tehtävävihko Särmä 8 Tehtäviä</i>	<i>Otava</i>
ÄI9	<i>Kirjoittaminen ja nykykulttuuri</i>	<i>Tehtävävihko Särmä 9</i>	

Ruotsi

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
RUB10	<i>Ruotsin kielen perustaidot</i>	<i>sama kirja kuin kurssilla 1</i>	
RUB1	<i>Minun ruotsini</i>	<i>Fokus, kurs 1: Minun ruotsini</i>	<i>Otava</i>
RUB2	<i>Hyvinvointi ja ihmissuhteet</i>	<i>Fokus, kurs 2: Hyvinvointi ja ihmissuhteet</i>	<i>Otava</i>
RUB3	<i>Kulttuuri ja mediat</i>	<i>Fokus, kurs 3: Kulttuuri ja mediat</i>	<i>Otava</i>
RUB4	<i>Monenlaiset elinympäristömme</i>	<i>Fokus, kurs 4: Monenlaiset elinympäristömme</i>	<i>Otava</i>
RUB5	<i>Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi</i>	<i>Fokus, kurs 5 Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi</i>	<i>Otava</i>
RUB11	<i>Kuuntelu ja kirjoittaminen</i>		
RUB6	<i>Puhu ja ymmärrä paremmin</i>	<i>Blom-Kaunisto-Paasonen ; Galleri Kurs 6</i>	<i>Otava</i>
RUB7	<i>Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen</i>	<i>Blom-Kaunisto-Paasonen ; Galleri Kurs 7</i>	<i>Otava</i>
RUB8	<i>Ruotsin kuuntelu</i>	<i>ei oppikirjaa</i>	
RUB9	<i>Ruotsin kirjoittaminen</i>	<i>ei oppikirjaa</i>	
RUB10	<i>Abikurssi</i>	<i>ei oppikirjaa</i>	

Englanti

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
ENA11	<i>Englannin kielen perustaidot</i>	<i>Iskanius-Moilanen-Ontero ym; Take off!</i>	<i>Otava</i>
ENA01	<i>Englannin kieli ja maailmani</i>	<i>Karapalo, Keltto ym; Insights 1</i>	<i>Otava</i>
ENA02	<i>Ihminen verkostoissa</i>	<i>Karapalo, Keltto ym; Insights 2</i>	<i>Otava</i>
ENA03	<i>Kulttuuri-ilmiöitä</i>	<i>Karapalo, Keltto ym; Insights 3</i>	<i>Otava</i>

ENA04	Yhteiskunta ja ympäröivä maailma	Karapalo, Keltto ym; Insights 4	Otava
ENA05	Tiede ja tulevaisuus	Karapalo, Keltto ym; Insights 5	Otava
ENA06	Opiskelu, työ ja toimeentulo	Karapalo, Keltto ym; Insights 6	Otava
ENA012	Kuuntelu ja kirjoittaminen		
ENA7	Luonto ja kestävä kehitys	Karapalo etc; Open Road Course 7	Otava
ENA8	Puhu ja ymmärrä paremmin	Karapalo etc; Open Road Course 8	Otava
ENA9	Englannin kuuntelu	ei oppikirjaa	
ENA10	Englannin kirjoittaminen	ei oppikirjaa	
ENA11	Abikurssi	Mäki-Silk; Abienglanti	Otava

Saksa, A

	Kurssi	Oppikirja	Kust.
SAA1	Kieli ja maailmani	Honkavaara-Kiiski ym; Genau 1	SanomaPro
SAA2	Ihminen verkostoissa	Honkavaara-Kiiski ym; Genau 2	SanomaPro
SAA3	Kulttuuri-ilmioitä	ei oppikirjaa	

Saksa, B3

	Kurssi	Oppikirja	Kust.
SAB31	Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen	Bär, Paul ym; Magazin.de 1	Otava
SAB32	Matkalla maailmassa	Bär, Paul ym; Magazin.de 2	Otava
SAB33	Elämän tärkeitä asioita	Bär, Paul ym; Magazin.de 3 sama kirja käytössä myös kurssilla SB2 1	Otava
SAB34	Monenlaista elämää	Bär, Paul ym; Magazin.de 4	Otava
SAB35	Hyvinvointi ja huolenpito	Bär, Paul ym; Magazin.de 5	Otava
SAB36	Kulttuuri ja mediat	Bär, Paul ym; Magazin.de 6	Otava

Matematiikka, pitkä

Symbolinen laskin / laskinohjelma (suositellaan hankittavaksi TI-Nspire CX CAS)

Kaikki opiskelijat hankkivat MAOL-[taulukot](#) -taulukkokirjan

	Kurssi	Oppikirja	Kust.
<i>Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (kaikille pakollinen)</i>			
MAY01	Luvut ja lukujonot	Yhteinen tekijä Lukion matematiikka 1	SanomaPro
MAA02	Polynomifunktiot ja -yhtälöt	Tekijä Pitkä matematiikka 2	SanomaPro
MAA03	Geometria	Tekijä Pitkä matematiikka 3	SanomaPro
MAA04	Vektorit	Tekijä Pitkä matematiikka 4	SanomaPro
MAA05	Analyttinen geometria	Tekijä Pitkä matematiikka 5	SanomaPro
MAA06	Derivaatta	Tekijä Pitkä matematiikka 6	SanomaPro
MAA07	Trigonometriset funktiot	Tekijä Pitkä matematiikka 7	SanomaPro
MAA08	Juuri- ja logaritmifunktiot	Tekijä Pitkä matematiikka 8	SanomaPro
MAA11	Lukuteoria ja todistaminen	Tekijä Pitkä matematiikka 11	SanomaPro
MAA12	Algoritmit matematiikassa	Tekijä Pitkä matematiikka 12	SanomaPro
MAA16	Pitkän matematiikan opiskelutaidot	ei erillistä oppikirjaa	
MAA9	Trigonometriset funktiot ja lukujonot	Laudatur 9, Trigonometriset funktiot ja lukujonot	Otava
MAA10	Integraalilaskenta	Laudatur 10, Integraalilaskenta	Otava
MAA13	Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi	Laudatur 13	

MAA14	Pitkän matematiikan kokonaiskuva	Hautajärvi-Ottelin ym: ABI pitkä matematiikka ja ABI pitkä matematiikka, ratkaisut	Otava
-------	----------------------------------	--	-------

Matematiikka, lyhyt

Symbolinen laskin / laskinohjelma (suositellaan hankittavaksi TI-Nspire CX CAS)

Kaikki opiskelijat hankkivat MAOL-taulukot -taulukkokirjan

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
	<i>Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (kaikille pakollinen)</i>		
MAY01	<i>Luvut ja lukujonot</i>	<i>Yhteinen tekijä Lukion matematiikka 1</i>	<i>SanomaPro</i>
MAB02	<i>Lausekkeet ja yhtälöt</i>	<i>Tekijä Lyhyt matematiikka 2</i>	<i>SanomaPro</i>
MAB03	<i>Geometria</i>	<i>Tekijä Lyhyt matematiikka 3</i>	<i>SanomaPro</i>
MAB04	<i>Matemaattisia malleja</i>	<i>Tekijä Lyhyt matematiikka 4</i>	
MAB05	<i>Tilastot ja todennäköisyys</i>	<i>Tekijä Lyhyt matematiikka 5</i>	
MAB06	<i>Talousmatematiikka</i>	<i>Tekijä Lyhyt matematiikka 6</i>	
MAB11	<i>Lyhyen matematiikan opiskelutaidot</i>	<i>ei erillistä oppikirjaa</i>	
MAB6	Matemaattisia malleja 2	Variaabeli 6, Matemaattisia malleja II	Otava
MAB8	Matemaattisia malleja 3	Variaabeli 8, Matemaattisia malleja III	Otava
MAB9	Lyhyen matematiikan yhteenveto	Heinonen ym: Abi lyhyt matematiikka ja Abi lyhyt matematiikka, ratkaisut	Otava

Biologia

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
BI01	<i>Elämä ja evoluutio</i>	<i>BIOS 1 Elämä ja evoluutio</i>	<i>SanomaPro</i>
BI02	<i>Ekologia ja ympäristö</i>	<i>BIOS 2 Ekologia ja ympäristö</i>	<i>SanomaPro</i>
BI03	<i>Solu ja perinnöllisyys</i>	<i>BIOS 3 Solu ja perinnöllisyys</i>	<i>SanomaPro</i>
BI04	<i>Ihmisen biologia</i>	<i>BIOS 4 Ihmisen biologia</i>	<i>SanomaPro</i>
BI5	Bioteknologia	BIOLOGIA. Geeni ja biotekniikka	SanomaPro
BI6	Biologian ja maantieteen kertauskurssi	YO Maantiede (Lukion maantieteen kertauskirja) ja YO Biologia (Lukion biologian kertauskirja)	SanomaPro

Maantiede

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
GE01	<i>Maailma muutoksessa</i>	<i>GEOS 1 Maailma muutoksessa</i>	<i>SanomaPro</i>
GE02	<i>Sininen planeetta</i>	<i>GEOS 2 Sininen planeetta</i>	<i>SanomaPro</i>
GE03	<i>Yhteinen maailma</i>	<i>GEOS 3 Yhteinen maailma</i>	<i>SanomaPro</i>
GE4	Aluetutkimus	GEOS 4, Aluetutkimus	SanomaPro
BI6	Biologian ja maantieteen kertauskurssi	YO Maantiede (Lukion maantieteen kertauskirja) ja YO Biologia (Lukion biologian kertauskirja)	SanomaPro

Fysiikka

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
FY01	<i>Fysiikka luonnontieteenä</i>	<i>FY1 Inspiroivaa fysiikkaa</i> <i>Ilmainen kirja ladattavissa osoitteesta</i> www.nspire.fi/FY1 . Avaaminen vaatii maksullisen TI-Nspire CAS –ohjelmiston (www.nspire.fi/osta)	
FY02	<i>Lämpö</i>	<i>Lehto-Maalampi ym: Fysiikka 2 Lämpö (LOPS2016)</i>	<i>SanomaPro</i>
FY03	<i>Sähkö</i>	<i>Lehto-Maalampi ym: Fysiikka 3 Sähkö (LOPS2016)</i>	<i>SanomaPro</i>
FY04	<i>Voima ja liike</i>	<i>Lehto-Maalampi ym: Fysiikka 4 Voima ja liike (LOPS2016)</i>	<i>SanomaPro</i>
FY05	<i>Jaksollinen liike ja aallot</i>	<i>Lehto-Maalampi ym: Fysiikka 5 Jaksollinen liike ja aallot (LOPS2016)</i>	<i>SanomaPro</i>
FY06	<i>Sähkömagnetismi</i>	<i>Lehto-Maalampi ym: Fysiikka 6 Sähkömagnetismi (LOPS2016)</i>	<i>SanomaPro</i>
FY10	<i>Projektikurssi</i>	<i>ei oppikirjaa</i>	
FY7	<i>Sähkömagnetismi</i>	<i>Hatakka-Saari-Sirviö ym; Physica 7</i>	<i>SanomaPro</i>
FY8	<i>Aine ja säteily</i>	<i>Hatakka-Saari-Sirviö ym; Physica 8</i>	<i>SanomaPro</i>
FY9	<i>Fysiikan yhteenveto</i>	<i>YO fysiikka + ratkaisukirja</i>	<i>SanomaPro</i>

Kemia

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
KE01	<i>Kemiaa kaikkialla</i>	<i>Mooli 1, Kemiaa kaikkialla</i>	<i>Otava</i>
KE02	<i>Ihmisen ja elinympäristön kemiaa</i>	<i>Mooli 2, Ihmisen ja elinympäristön kemiaa</i>	<i>Otava</i>
KE03	<i>Reaktiot ja energia</i>	<i>Mooli 3, Reaktiot ja energia</i>	<i>Otava</i>
KE04	<i>Materiaalit ja teknologia</i>	<i>Mooli 4, Materiaalit ja teknologia</i>	<i>Otava</i>
KE05	<i>Reaktiot ja tasapaino</i>	<i>Lehtiniemi-Turpeenoja; Mooli 5, Reaktiot ja tasapaino VANHAN OPSIN KIRJA!!!</i>	<i>Otava</i>
KE7	<i>Kemian työkurssi</i>	<i>ei oppikirjaa</i>	
KE6	<i>Lukion keskeinen kemia</i>	<i>Lehtiniemi-Turpeenoja: Abi kemia ja Abi kemia ratkaisut</i>	<i>Otava</i>

ET

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
ET01	<i>Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu</i>		<i>Tammi</i>
ET02	<i>Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä</i>	<i>Tabletkoulu</i>	
ET03	<i>Yksilö ja yhteisö</i>		<i>Tammi</i>
ET04	<i>Kulttuurit katsomuksen muovaajina</i>		
ET05	<i>Katsomusten maailma</i>		<i>Tammi</i>

Uskonto

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
UE01	<i>Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä</i>	<i>Ikkala-Jämsä-Ketola ym; Uusi Arkki 1</i>	<i>Edita</i>
UE02	<i>Maailmanlaajuinen kristinuskko</i>	<i>Ikkala-Jämsä-Nokelainen ym; Uusi Arkki 2</i>	<i>Edita</i>

UE03	<i>Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä</i>	<i>kirja ilmoitetaan myöhemmin</i>	
UE04	<i>Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa</i>	<i>Uusi Arkki 4 Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (uusi ops)</i>	
UE5	Mihin suomalainen usko?	Hanki-Hanste-Könni-Lehtonen ym; Silta 5 Uskonto Suomessa	SanomaPro
UE7	Uskonnon kertauskurssi	Timonen; Uskonto. Lukion kertauskirja (suositeltava!)	SanomaPro

Filosofia

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
FI01	<i>Johdatus filosofiseen ajatteluun</i>	<i>F-sana 1 – Mieti uudestaan!</i>	<i>Edukustannus</i>
FI02	<i>Etiikka</i>	<i>Minerva 2 Etiikka</i>	<i>Edita</i>
FI03	<i>Yhteiskuntafilosofia</i>	<i>Minerva 3 Yhteiskuntafilosofia</i>	<i>Edita</i>
FI4	Yhteiskuntafilosofia	Airaksinen-Lampi; Fi Lukion filosofia 4	Otava

Psykologia

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
PS01	<i>Psyykinen toiminta ja oppiminen</i>	<i>Skeema 1 Psyykinen toiminta ja oppiminen</i>	<i>Edita</i>
PS02	<i>Kehittyvä ihminen</i>	<i>Skeema 2, Kehittyvä ihminen</i>	<i>Edita</i>
PS03	<i>Tietoa käsittelevä ihminen</i>	<i>Skeema 3, Tietoa käsittelevä ihminen</i>	<i>Edita</i>
PS04	<i>Tunteet, psyykinen hyvinvointi ja mielenterveys</i>		<i>Edita</i>
PS07	<i>Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet</i>	<i>kirja ilmoitetaan myöhemmin</i>	
PS4	Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta	Kalakoski-Paavilainen-Anttila ym; Persoonaa 4, Motivaatio ja tunteet	Edita
PS5	Persoonallisuus ja mielenterveys	Ojanen-Anttila-Lähdesmäki ym; Persoonaa 5, Persoonallisuus ja mielenterveys	Edita
PS7	Psykologian abikurssi	Psykologian kertauskirja, Tabletkoulu	Tabletkoulu

Historia

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
HI01	<i>Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa</i>	<i>Höyssä ym; Historia ajassa 1 (LOPS 2016)</i>	<i>SanomaPro</i>
HI02	<i>Kansainväliset suhteet</i>	<i>Aunesluoma ym; Historia ajassa 2 (LOPS 2016)</i>	<i>SanomaPro</i>
HI03	<i>Itsenäisen Suomen historia</i>	<i>Forum III</i>	<i>Otava</i>
HI04	<i>Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys</i>	<i>oppikirja ilmoitetaan myöhemmän</i>	
HI05	<i>Ruotsin itämaasta Suomeksi</i>	<i>oppikirja ilmoitetaan myöhemmän</i>	
HI06	<i>Maailman kulttuurit kohtaavat</i>	<i>oppikirja ilmoitetaan myöhemmän</i>	
HI4	Suomen historian käännekohtia	Forum IV Suomen historian käännekohtia	Otava
HI 8	Historian ja yhteiskuntaopin kertauskurssi	Suositus: Kohi-Palo-Päivärinta-Vihervä; Abi Historia ja edellisten kurssien oppikirjat	Otava

Yhteiskuntaoppi

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
YH01	<i>Suomalainen yhteiskunta</i>	<i>Aunesluoma ym; Jokaisen yhteiskuntaoppi</i>	<i>SanomaPro</i>
YH02	<i>Taloustieto</i>	<i>Forum 2, Taloustieto</i>	<i>Otava</i>
YH03	<i>Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma</i>		
YH2	Taloustieto	Kohi-Liuskari-Päivärinta-Vihervä: Forum 2, uusi taloustieto	Otava
YH3	Kansalaisen lakitieto	Forum 3 Kansalaisen lakitieto	Otava
HI 8	Historian ja yhteiskuntaopin kertauskurssi	Suositus: Kohi-Liuskari-Palo; Abi Yhteiskuntaoppi ja ed. kurssien oppikirjat	Otava

Opinto-ohjaus

OPO1	<i>Minä opiskelijana</i>	<i>Ahonen, Lounassalo, Tast; OP 1 Minä opiskelijana</i>	<i>Tabletkoulu</i>
OPO2	<i>Jatko-opinnot ja työelämä</i>	<i>Tabletkoulu Sähköinen oppimateriaali sama kuin edellä</i>	

Liikunta ja terveystieto

	<i>Kurssi</i>	<i>Oppikirja</i>	<i>Kust.</i>
TE01	<i>Terveyden perusteet</i>	<i>TERVE 1 terveyden perusteet, uudistettu painos 2016 tai sama digikirjana</i>	<i>SanomaPro</i>
TE02	<i>Ihminen, ympäristö ja terveys</i>	<i>TERVE 2 Ihminen, ympäristö ja terveys (LOPS2016) tai sama digikirjana</i>	<i>SanomaPro</i>
TE3	Terveys ja tutkimus	Kannas-Eskola-ym: VIRTAA Terveys ja tutkimus (UUSI, ilm. 1/2012)	Atena
TE4	Terveystiedon kertauskurssi	esim. Lehtonen-Piesanen: ABI terveystieto (2010) ja edellisten kurssien oppikirjat	Otava

Lukujärjestyspohja 2017 – 2018

10.8.2017 – 29.9.2017

Jakso 1	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
8.00 – 9.15	4	1	6	3	8
9.30–10.45	5	2	7	4	1
11.00–12.45	6	3	2	5	2
12.55–14.10	7	4	1	6	3
14.15–15.30	8	5	8	7	

kurseja yht. _____

2.10.2017 – 28.11.2017

Jakso 1	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
8.00 – 9.15	4	1	6	3	8
9.30–10.45	5	2	7	4	1
11.00–12.45	6	3	2	5	2
12.55–14.10	7	4	1	6	3
14.15–15.30	8	5	8	7	

kurseja yht. _____

29.11.2017 – 5.2.2018

Jakso 1	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
8.00 – 9.15	4	1	6	3	8
9.30–10.45	5	2	7	4	1
11.00–12.45	6	3	2	5	2
12.55–14.10	7	4	1	6	3
14.15–15.30	8	5	8	7	

kurseja yht. _____

6.2.2018 – 9.4.2018

Jakso 1	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
8.00 – 9.15	4	1	6	3	8
9.30–10.45	5	2	7	4	1
11.00–12.45	6	3	2	5	2
12.55–14.10	7	4	1	6	3
14.15–15.30	8	5	8	7	

kurseja yht. _____

10.4.2018 – 2.6.2018

Jakso 1	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
8.00 – 9.15	4	1	6	3	8
9.30–10.45	5	2	7	4	1
11.00–12.45	6	3	2	5	2
12.55–14.10	7	4	1	6	3
14.15–15.30	8	5	8	7	

kurseja yht. _____

Kurssimäärä lukuvuoden aikana: _____

OULUN KAUPUNKI/ HAUKIPUTAAN LUKIO
Lukion työajat lukuvuonna 2017 - 2018

vko	SYYSLK	ma	ti	ke	to	pe	la		vko	KEVÄTLK	ma	ti	ke	to	pe	la		
32	07.08.				A	*	-	2	1	01.01.	J O U L U L O M A						0	
33	14.08.	*	*	*	*	*	-	5	2	08.01.	*	*	*	*	*	-	5	
34	21.08.	*	*	*	*	*	-	5	3	15.01.	*	*	*	*	*	-	5	
35	28.08.	*	*	*	*	*	-	5	4	22.01.	*	*	*	*	*	-	5	
36	04.09.	*	*	*	*	*	-	5	5	29.01.	*	*	*	*	*	-	5	
37	11.09.	*	*	*	*	*	-	5	6	05.02.	*	*	*	*	*	-	5	
38	18.09.	*	*	*	*	*	-	5	7	12.02.	*	*	*	*	*	-	5	
39	25.09.	*	*	*	*	*	-	5	8	19.02.	*	*	*	*	*	-	5	
40	02.10.	*	*	*	*	*	-	5	9	26.02.	*	*	*	*	*	-	5	
41	09.10.	*	*	*	*	*	-	5	10	05.03.	T A L V I L O M A						0	
42	16.10.	*	*	*	*	*	-	5	11	12.03.	*	*	*	*	*	-	5	
43	23.10.	S Y Y S L O M A						0	12	19.03.	*	*	*	*	*	*	-	5
44	30.10.	*	*	*	*	*	-	5	13	26.03.	*	*	*	*	<i>pääsiäis-</i>	-	4	
45	06.11.	*	*	*	*	*	-	5	14	02.04.	<i>loma</i>	*	*	*	*	-	4	
46	13.11.	*	*	*	*	*	-	5	15	09.04.	*	*	*	*	*	-	5	
47	20.11.	*	*	*	*	*	-	5	16	16.04.	*	*	*	*	*	-	5	
48	27.11.	*	*	*	*	*	-	6	17	23.04.	*	*	*	*	*	-	5	
49	04.12.	*	*	<i>its. päivä</i>	*	*	-	4	18	30.04.	<i>vapaa</i>	<i>vappu</i>	*	*	*	-	3	
50	11.12.	*	*	*	*	*	-	5	19	07.05.	*	*	*	<i>hela- torstai</i>	*	-	4	
51	18.12.	*	*	*	*	P	-	5	20	14.05.	*	*	*	*	*	-	5	
52	25.12.	J O U L U L O M A						0	21	21.05.	*	*	*	*	*	-	5	
								92	22	28.05.	*	*	*	*	*	P	6	

A = lukukauden alkamispäivä

* = työpäivä

P = lukukauden päättöpäivä

Lukuvuoden 2017 - 2018 työpäivien määrä on 188

syyslukukausi	to 10.8.2017	-	pe 22.12.2017	92 työpäivää
kevätlukukausi	ma 8.1.2018	-	la 2.6.2018	96 työpäivää
syysloma	ma 23.10.2017	-	su 29.10.2017	vko 43
koulupäivä	la 1.12.2017 (korvataan ma 30.4.2018)			
itsenäisyyspäivä	ke 6.12.2016			
joululoma	pe 23.12.2017	-	su 7.1.2018	16 päivää
talviloma	ma 5.3.2018	-	su 11.3.2018	vko 10
pääsiäisloma	pe 30.3.2018	-	ma 2.4.2018	
vapaa	ma 30.4.2018			
vappu	ti 1.5.2018			
helatorstai	to 10.5.2018			

Lukuvuoden 2017 – 2018 jaksotus

JAKSO	AIKA			KOEVIKKO			TYÖPV
1	10.8.2017	-	29.9.2017	21.9.2017	-	29.9.2017	37
2	2.10.2017	-	28.11.2017	20.11.2017	-	28.11.2017	37
3	29.11.2017	-	5.2.2018	26.1.2017	-	5.2.2018	39
4	6.2.2018	-	9.4.2018	28.3.2018	-	9.4.2018	38
5	10.4.2018	-	2.6.2018	22.5.2018	-	30.5.2018	37

HAUKIPUTAAN LUKION eli HaLun ARVOPERUSTA

NIMI _____

RYHMÄ _____

KOTIOS. _____

PUH. _____